

Acésta f6ia ese
cate 3 c6le pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, 6ra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
1 galbenu cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

F6i'a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

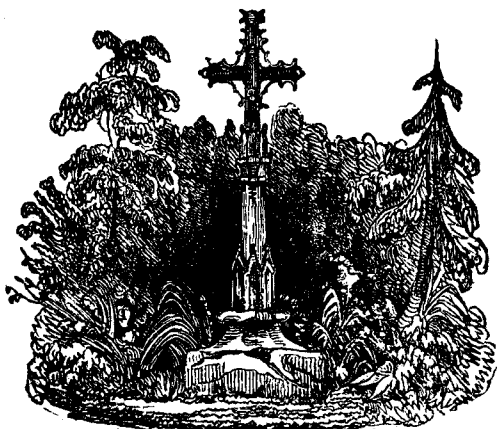
Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abon6dia la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiu, s6u prin posta
s6u prin domnii co-
lectori.

Nr. 14.

Brasiovu 15. Iuliu 1873.

Anulu VI.

S u m a r i u : Ioanu Corvinu de Huned6r'a. (Urmare.) — Vien'a c6 capitala si resiedentia. — Colectiune de diplome istorice tran-
silvane. (Urmare.) — Glosse la originea lui Ioanu Corvinu. — Contribuiri pentru fondulu academie. — Pentru adunarea generale
dela Deva, 11. Augusta. — Coler'a. — Bibliografia.

ANDREIU BARONU DE SIAGUNA,

Archiepiscopu si mitropolitu alu romaniloru de religiunea gr. resariten6
orthodoxa dein Transilvani'a si Ungari'a,

consiliariu intimu actuale, cavaleru alu crucei mari a ordinului Leopoldinu si alu cor6nei de
feru classea I., membru alu camerei magnatiloru in Ungari'a, unulu deintre membrii fundatori
ai Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, primul presedente
alu aceleiasi in cursu de siese ani, fundatoriu alu mai multoru institute si fonduri pentru in-
aintarea culturai nationale, auctoriu si traducatoriu alu multoru opuri eclesiastice si scolastice,
cumu si alu unui diariu politicu, dupa unu morbu indelungatu, infrantu nu at6tu de betra-
netie, c6tu mai virtosu de lab6re continua si de incordatiuni extraordinarie ale spiritului care
domina si preste corpu, a repausatu in Domnulu in resiedenti'a sa dela Sibiu, sambata in $16/28$
Iuniu la 6 6re dupa ami6dl, in alu 65-lea anu alu etatei sale. Conformu dispositiunei sale
testamentarie, remasitiel6i pamentesci s'au transportatu la comun'a Resinari, si s'au inmor-
mentatu in baseric'a cea mare, unde voru pausa in pace p6na la dio'a suprema a reinvierei
universale. Multime immensa de poporu dein t6te classile si dein t6te tienuturile tierei au
datu repausatului archipastoriu on6rea cea dein urma.

Acela care va lua vreodata asupra si missiunea grea si delicata de a scrie istori'a ecle-
siastica a romaniloru greco-resariteni si cea nationale a romaniloru dein marele principatu alu
Transilvaniei, pe tempulu trecutu dela 1848 inc6ce, va simti desu lips'a biografiei mitropolitului
Andreiu, care inse p6na astadi se afla numai in unele fragmente improvizate la oca siuni diverse.
Acela care va compune acea biografia in spiritu obiectivu, s6u dupa cumu se esprime Tacitu,
sine ira et studio, va benemerita de baserica, de patria si de natiune.

Asociatiunea transilvana romana are obligatiunea morale 6 culege prin organele sale
administrative documente necesare la compunerea acelei biografii.

Ioanu Corvinu de Hunedór'a,
originea, genealogi'a, faptele sale im-
mortali.

(Urmare.)

Armat'a confederata dupa ce inaintà prin Serbi'a, stete la riulu Morava*), unde se asiedià in castre (in tabara, lagaru) si luà mesuri de trecere. La inceputu au trecut riulu numai vreo cinci sute calarime usióra, atàtu spre a explora pe inemici, càtu si spre a castiga victualii. Éca inse cà acea céta usióra a si datu preste una trupa mai mica de turci, cu care se si incaierà taliandu mai multi dein ei, éra pe alti'i prinse. Comandantele cetei christiane aflandu dela captivi, cà in vecin'a padure aru sta la panda cá duoe mii de calarime turcésca, se retrase iute cu ai sei; turcii inse prorupsera totu asia iute dein padure si luara la góna pe crestini, éra la riulu Morav'a i ajunsera. Se incinse batal'a crunta, in care cé't'a crestina era se péra tóta, déca unu casu ferice nu'i venia in ajutoriu. In acea óra regele petrecea la venatore in padurea ce se intendea pe malurile Moravei. Audiendu elu si comitiv'a sa sunetulu si pocnetulu armeloru, esse iute dein padure, trage si alte cete la sene, si trecundu fluviulu, ia la fuga pe spahiii turcesci.

Dupa acea batalia mica óstea confederata trece fluviulu Morav'a, unde abia se asedia éra si in castre, pre candu exploratorii (spionii) aducu scirea despre apropierea grosului óstei turcesci. Indata regele comitte lui Ioanu Corvinu cá se éssa in contra inemicului cu corpulu seu de 12 mii calarime compusa parte mare dein ostasi veterani patiti si invirtosiati prin viétia plina de fatige si lupte, se'lu caute, si dandu peptu cu elu, se sparga drumu pentru grosulu armatei confederate. Avendu Corvinu spioni tórte buni, acestia 'lu condusera dreptu la óstea turcésca, care pausá fóra multa grija; elu inse asteptà cá se intunece. Era nópte senina dein 2. spre 3. Novembre. La lumin'a lunei Corvinu incongiura dein tóte partile una óste turcésca cá de 20,000 si rapediendu-se deintr'odata asupra ei, o aduce in confusiune si strimtóre estrema. Turcimea in prim'a spaima se incercà se scape cu fug'a, éra vediendu cà'i era inchise tóte calile de scapare, chiaru si fóra voli'a sa inpumna armele si dà se sparga p'ntre liniile calaretiloru lui Ioanu Corvinu si se ésa dein curs'a in care cadiuse. Dara braçiale cele vigoróse ale óstei christiane au infrantu pe turci intru atàta, càtu batal'a se prefacù in adeveratu macellu, in carnagiulu celu mai cruntu, carele durà pàna demànéti'a. Castrele turcesci cadiura in potestatea victoriloru cu avutii fórté mari; vreo duoe mii de turci remasera morti, alti vreo patru mii cadiura in captivitate, ceealalta óste se respandí in tóte partile, intr'aceea pe mai multi turci fugari ii ucidea locuitorii dein acelu tienutu, carii s'au fostu saturatu de crudimile loru. Intre captivi au fostu

13 oficiari de statù majoru. Dein óstea christiana inca au cadiutu vreo cinci sute. Dein vreo siese scriptori contemporani nu scie se spuna nici-unulu, cine a fostu nefericitulu comandante turcescu care a luat u acea bataia terribile dela Ioanu Corvinu, éra cele ce scriu Engel' si Hammer despre acésta batalia nu sunt intemeliate, in càtu e de a te mira, cumu de inçai Hammer nu a potutu limpedí lucrulu dupa istoriografii turcesci, pe cari'i avuse la mana, ba inca elu confunda acésta batalia dela riulu Morava dein 3. Nov. cu alt'a intemplata dupa aceea la cetatea Nissa, despre care vomu vorbí indata. Atàta se scie de siguru, cà sultanulu Murad II. nu a fostu de facia in acea batal'a nefericita pentru ai sei; elu era pe atunci in Asi'a mica, unde avea unu altu bellu periculosu cu mohamedani de ai sei.

A dou'a batal'a. Ioanu Corvinu, carele dedese si asta-data probe noue, atàtu de belliduce ingeniosu, càtu si de bravura personale cá ori-ce altu erou mare, voliendu a se folosí de victori'a castigata, dupa unu scurtu repausu apuca cu brav'a sa óste spre cetatea Nissá, pe care o ia cu asaltu, o dà in pred'a ostasiloru, apoi o si destina flacariloru. De aci Corvinu luà calea càtra cetatea Sofi'a, dara trei generari turcesci (pasii), carii, acuma prea tardfu, venia spre ajutoriulu nefericitei Nisse, se incérca se tiena drumulu óstei christiane, se o incongiure si nimicésca. Corvinu vediendu pericolulu, stringe iute tóta óstea sa la unu punctu, se rapede cu tóte poterile sale mai antaiu asupra unui pasia, ilu bate si'lu ia la fuga, apoi in aceea si atacandu si pe alu duoilea, ilu sfarma si pe acela, dupa care 'ia fostu usioru cá se infranga si pe alu treilea totu in acea di. Pe duoi dein acei comandanti turcesci ii numesce insusi Ioanu Corvinu in epistol'a sa tramisa càtra Nicolae de Uilacu. Acei comandanti au fostu anume Eze, mai bene Isa, care la turci semnifica Isusu, éra altulu Turachanu, amenduoi bei dupa rangulu loru. Numele celui de alu treilea nu se scie.

A trei'a batalia. Ioanu Corvinu vediendu'si calea curatita de turci, purcede inainte spre Sofi'a si ocupandu-o cu tienutu cu totu, o dà éra si in pred'a soldatiloru; de acolo inse belliducele se reintórce rapede mai totu pe calea de inainte spre a se reuni cu armat'a regelui. Caus'a acestei reintórçeri iuti a fostu, cà unu altu pasia readunandu trupele celoru trei pasi batuti de Corvinu si punendu-le in ordine buna, era p'aci se lovésca in flanca (in cóste) pe grosulu armatei confederate si se o rupa de càtra óstea lui Corvinu. In acelasiu tempu una alta óste comandata de Turachan-bei se apropiá spre a se uní cu cea readunata de pasi'a celu nou. Se mai latí inca si faim'a, cà sultanulu Murad s'a reintorsu dein Asi'a, spre a reapuca elu insusi comand'a suprema in contra óstei confederate. Situatiunea era critica. Scopulu lui Corvinu era cá se apuce a se reuni cu armat'a principale pàna a nu ajunge turcii la ea. Cu totu mersulu fortiatu, turcii apucara pe cali diverse

*) Margus vel Margis apud D'Anville.

inaintea lui. Pe candu calarimea lui Corvinu credea că este aprópe de armata, deintru-odata se vede facia in facia cu multimea turciloru pe unu siesu largu, de unde se vedea in tóte partile. Evitarea bataliei era imposibile. Acea situatiune aduse pe soldati in mare confusiune, nu inse si pe belliduce. Corvinu adeca folosinduse de ori-ce momentu, cu auctoritatea sa. cea farmecatória mai antaiu restaura ordinea si linistea in spirite, le insuffla incredere in poterile proprie, curendu apoi luandu celelalte dispositiuni strategice, isi formédia liniile de bataia, si punenduse in fruntea loru, nu astépta cá se fia atacatu, ci prevenindu pe inemici, conduce óstea dreptu asupra loru. Turcii surprinsi fórté multu de acelea miscari iuti si de acelu atacu rapede alu óstei lui Corvinu, pàna se se reculéga si se se vedía pusi bene in ordine, liniile loru au si fostu sparte, pentrucà comandantii loru isi perdusera capulu. Dein acelea momente ei isi cautara scaparea numai in fuga. Unu pasia si mai multi oficiari, cumu si câteva flamure au cadiutu in manile óstei lui Corvinu. Generari mai de frunte turcesci in acea batalía au fostu Ali-beg, filiu alu lui Timur-tasiu, pasia la Vidinu (Diiu), Balabanu, pasia dela Tocatu in Asi'a, Casim-pasi'a, beglerbegulu Rumiliei (Romania, provinci'a Constantinopolei), Mahumed-celebi, beiulu dela Bög, cumnatu alu sultanului, frate cu marele veziru Chalil-pasi'a. Au mai fostu si altii, pe carii Ioanu Corvinu ii numesce in epistol'a sa, scrisi inse cu ortografia asia de intortocata, in càtu nu sci ce se alegi dein numele loru. Destulu atàta, cà Ioanu Corvinu condusu éراسi de geniulu si de curagiulu seu batù si asta-data pe una óste mare comandata de generari turcesci dein cei mai buni.

A patr'a batalía. Dupa acea victoria óstea lui Corvinu se uní cu armat'a principale. Indata apoi se tienù consiliu bellicu sub presiedenti'a junelui rege. In acelu consiliu Ioanu Corvinu indemná pe generarii armatei confederate, cá se nu lase dein mana ocaziunea ce li s'a datu, de a lua la góna neprecurmata pe turcii spaimantati in urmarea bataliiloru perdute si a'i scóte dein Europ'a in Asi'a. Cardinalulu Iulianu sustienù opiniunea lui Corvinu, si asia se decise continuarea campaniei bellice. Intr'aceea mai vení si voda Nicolae de Uilacu cu trupe noue; elu adeca in vér'a trecuta remasese acasa dein caus'a unui morbu, si pusese numai bataliónele sale sub comand'a lui Corvinu; mai tardú inse collegulu seu Ioanu Corvinu ii scrise dein 1. Nov. 1443, cá se faca ori cumu va sci si se viia la óste. In acea epistola dice Corvinu intre altele: Semel moriendum est, et praecipue pro fide. Dupa acestea armat'a confederata isi continuà mersulu seu pàna la strimtorile care duc dein Serbi'a in Bulgari'a. Acolo sultanulu Murad reintorsu dein Asi'a, plinu de manía pentru perderile càte patisera generarii sei, asteptá pe óstea crestina in una positiune dein cele mai tari. Sultanulu isi asediase armat'a sape culmea munte-lui, éra avangardele sale era inaintate pàna in gurile

strimtoriloru, pe care le inchisese cu, arbori mari, dein dosulu carora turcii se apará prea bene. Acilea credea Murad cà va lega éراسi pe capritiós'a Fortuna de carulu seu triumfale. Armat'a confederata isi asiedià castrele sale in facia cu óstea lui Murad, in tienutulu Basilitia, langa riulu Zlatitia, precumu ilu numesce Chalcocondilas (dora Islatin? intréba Te-leki).

Intr'aceea Murad inca a tienutu unu consiliu mare bellicu cu generarii sei, intre carii cei mai de frunte era Isa-beg, filiu alu lui Evrenos, Turachan, pasia dein Tessali'a, Chasim-pasia, beglerbegulu dein Rumili'a, Isacu-bei si altii. Sultanulu si Chasim-pasia era pentru atacarea càtu mai curenda a óstei crestine confederate; dara betranulu Turachan a cutediatu a esí cu opiniune contraria dicundu, cà ar fi fórté periculosu a duce pe Moslimii descuragiati prin atàtea batalii perdute asupra giauriloru inganfati de victoriile loru. Deci Turachan era de opiniune, cá sultanulu se se retraga deo-camdata cu óstea sa, inse asia, cá se devaste si se ardia totulu pe urm'a sa, in càtu óstea crestina se nu afe nimicú, si asia se fia debilitata prin fóme si tóte celelalte lipse si prin greutatea ernei; atunci apoi turcii se se reintórca iute si se o spulbere cá si cumu nu ar fi mai fostu càtu lumea. Isa-beg filiulu lui Evrenos (greco rene-gatu) differia in opiniunea sa de betranulu Turachan numai intru atàta, cà elu rogá pe Murad, cá nici se atace acumu indata pe confederati, inse nici se se retraga deinaintea loru, ci se stea pe locu in positiunile acelea tari si se le apere dein tóte poterile, pàna candu frigulu si lips'a victualieloru va constringe pe confederati cá se ridice castrele dein acelu tienutu si se'si védia de drumu; atunci apoi se se rapédia pe urm'a loru si se'i nimicésca. Dupa discussiuni ferbenti se adoptà opiniunea lui Isa-beg, éra consecentiele aratara, cà acea fusese cea mai favorabile turciloru. Indata dupa acea Murad dispune mai tóte trupele sale europene spre apararea strimtoriloru, éra grosulu armatei sale care se compunea dein trupe de Asi'a, ilu asedia pe culmile si pe sprincenele muntiloru pàna in dosulu strimtoriloru. Se póte intielege usioru, cà Ioanu Corvinu facia cu acelea positiuii muntóse nu mai potea face nimicú cu óstea sa de calarime grea, si cu cea usióra ardele-nésca, care la siesuri essecutase minuni de bravura, prin urmare cà acuma cadiuse sórtea pe óstea de pedestrime cá se sfarme fortificatiunile de arbori si spargèndu prin strimtori se ia pe turci éراسi la góna. Corvinu a si incercatu de câteva-ori a strabate cu pedestrimea p'intre turci, totu de atàtea-ori inse a fostu respinsu cu destule perderi. Ungurii locuitori pe siesurile (pustele, steppele)loru cele intense, nededati a vedé munti cumu este Balcanulu (Haimos, Hoemus) nici crepaturi, cline si rapedisiuri de a'tie frange gûtulu pe ele, nici stimtori si muri inalti de pétra, se spariá de tóte acelea scenerii ale naturei, precumu se spariasera odenióra legiunile romane de

elefantii lui Pirhus. La descuragiulu ungureniloru s'au mai adaosu si lips'a de nutretiu pentru cai si de nutrementu pentru ómeni, obosirea ostasiloru si apropierea ernei. Toti cerea cá se fia readusi in patri'a loru, inea si ambitiosului rege i se urise de fatigele campaniei. Uniculu Ioanu Corvinu isi mai tienea curagiulu remanendu neclatitu pe langa propusulu seu, éra ostasii ardeleni si banatieni, carii stá immediatu sub comand'a lui, admirandu si asta-data eroic'a perseverantia, óresicum ilu adorá, nu numai cá pe supremulu loru comandante, ci si cá pe unu parente alu loru, care pe langa ce castiga atàta gloria de arme, ii si tractédia mai umanu decâtu alti comandanti. Càtra acésta parte a óstei confederate se adressà mai antaiu Corvinu, pe acésta o rapí cu sene, éra corpului oficialiloru dein ceealalta armata ii observá, cá multimea extraordinaria a inemiciloru n'are se le insuffle grija, cà-ci s'au mai vediutu destule armate mari batute de armate mici, éra de mórte se nu le pese nimicu; pe cei morti pentru patria si religiune ii astépta de siguru, eterna fericire, pe cei carii remanur in viétia cá victoriosi, ii astépta lauda si gloria neperitória. Acea óratiune a lui Corvinu a restauratu cá prin farmecu voli'a-buna si curagiulu soldatiloru intru atàta, càtu ori-candu se aratá turcii pe la pólele muntiloru, soldatii cerea se'i comande in focu.

Cu tóte acestea inse Corvinu cunoscundu prea bene positiunea cea tare a turcimeii, s'a retienutu dela assaltu asupra strimtoriloru, pentrucà nu a volitu se verse sange fóra nici-o perspectiva de resultat; elu inse luà recursu la ceealalta stratagema. Vediendu cá turcii sunt prea decisii a defende strimtorile séu defileurile cu ori-ce pretiu, Corvinu isi propuse a'i insiela cá se ésa dein siantiurile si fortificatiunile loru; de aceea elu ridicà castrele cá pe furislu, apoi incepù a se retrage, dara isi alese una alta positiune fórté buna pentru casulu candu turcii aru cadea in acea cursa si aru descende dein munte in vale. Atunci Chasim-pasia, beglerbegulu de Rumili (Romani'a) crediendu cá óstea confederata se retrage in adeveru si o tulesce la fuga, descende cu tóta turcimea dein munti si ese prin strimtori mai in vale. Atàtu asteptá se védia eroulu nostru. In aceleasi momente densulu si intórce óstea confederata cu frontulu càtra óstea turcésca, o dispune in forma de semiluna, éra cele duoe aripe i le intaresce càtu se póte mai bene, pentrucà nu cumu-va turcimea multu mai numerosa se sparga prin vreuna si incongiurandu pe crestini se'i ia intre duoe focuri. De ambele laturi se intendea salcetu desu, unde nu se potea face bataia, era inse positiune minunata de a sta in desime la panda. La loculu acela comandantele nostru pune pe cruciatii poloni cu lancile séu picele loru cele lungi si le demanda, cá nu cumu-va se se misce dein acea positiune, pàna candu batali'a nu va fi generale; éra candu voru vedea cá turciloru le succede a inainta, cá se respinga pe óstea confederata,

ei se'i si lovésca cu tóta puterea in cósta. Turcii deschisera lupt'a prin aruncare de sageti care venea asupra confederatiloru cá unu nuoru si le facea mari stricatiuni. Corvinu vediendu cá turcimea isi reluase curagiulu, comandà una retragere momentana, dupa care inse urmà unu rapede atacu generale cu sabii'a impumnata. Sabiile confederatiloru strabatea pàna la osu, cá si a le turciloru, acestia inse le sfarmá fóra resultatu in corassele (pavediele) calarimeii celei grele a lui Corvinu. Éca inse cà in miedinlu luptei celei mai terbinti se arunca dela panda si cruciatii poloni asupra loru, carii conformu ordinului primitu isi infigea lancile loru dreptu in caii celi infocati ai turciloru; atunci escadróne intrégi se reintórcea fóra voli'a loru si dá cu caii spariati si infuriati preste alte cete de turci calareti, aducundu'i in disordine totala, dupa care apoi o luara la fuga. Vediendu pedestrimea osmaniloru cumu fugea calarimea, isi cautà si ea scaparea in fuga. In acea spaima Mahomed-Celebi, fratele marelui veziru a lergà inaintea óstei ce fugea, restaurà ordinea si batali'a, respinse de nou pe confederati, séu celu pucinu ii tienù pe locu. Atunci inse unu lanceriu polonu rapedienduse dreptu asupra lui Mahomed-Celebi, strapunse calulu de sub elu si'lu trantí la pamentu. Atunci turcii crediendu cá comandantele loru este si taliatu in bucati, in locu de a mai incerca se'lu scape, vinu de nou in disordine si luandu-o la fuga, lasa victori'a in manile confederatiloru. Corvinu cu ai sei ii urmarí pàna in strimtori, éra apoi fiendu si pe inserate, temenduse si de vreo cursa, isi retrase éراسi óstea cevasi mai de vale. Acea victori'a inea fu perfecta; numerulu mortiloru si alu rànitoru, cumu si immensele predi ce au cadiatu si asta-data in manile confederatiloru, nu se mai sciù. In acésta unica batalia mai mare a participatu si regele Vladislau in persóna, si a fostu ranitu la mana prin una sagéta.

(Va urma.)

Vien'a cá capitala si resiedentia.

Acuma candu tóta lumea doresce se mérga la Vien'a spre a vedé nou'a minune, adeca expositiunea universale, reproducemu si noi la loculu acesta unele date topografice si statistice despre acea capitala si resiedentia marétia si frumósa.

Vien'a, odenióra Vindobona, fusese in tempurile antice colonia romana, asediata in Pannoni'a in miedioloculu unui poporu, ale carui urme au mai ramasu in numele de Vendi séu Vindi. Fortificatiunea séu cetatea romana ocupase acelu spatiu, pe care astadi se vedu asediate urmatóriele parti ale Vienei, adeca: Graben (Gróp'a), piati'a s. Stefanu, strat'a Turnu-rosiu pàna spre canalu, strat'a rosiia, Salz-gries, tiefer Graben. Inpreginrulu cetatiuiei si mai inlaintru in acea parte a Pannoniei au fostu asediate coloniile, in directiuni diverse, mai alesu pe

Danubiul în diosul, până deincolo de Aquincum, adeca Bud'a de astăzi, unde încă totu se mai află mare multime de ruine romane, aqueducte, inscripțiuni, nummi etc. După timpuri, cu decaderea imperiului anticu romanu, invasiunile popóralor germane au fostu totu mai dese, până ce în fine au învinsu elementulu celu mai numerosu și așa s'au germanisatu atâtu coloniile romane, câtu și una parte dein vendii autoctoni. De aici încă s'ar putea esplica diversitatea cea mare a locuitorilor Vienei atâtu în partea fizică, câtu și în cea spiritală, în dialectu, în caracteru, în temperamentu, de a celoru-laltii nemți și mai alesu de a nemților septentrionali. De altumentrea destinulu Vienei a fostu că ea se fia de locuintia pentru celu mai curiosu amestecu de populațiune, compusa mai multu séu mai puțin deinde tóte elementele nationale câte se află în imperiulu Habsburgiloru, precumu și deinde acelea elemente latine, care au vênitu cu religiunea catolică și ritulu ei. În tóte capitalele cele mari se află multu amestecu de nationalitati heterogene, care înse sunt predominat totu-deauna de cea mai numărósa și totu-unadată mai desteptată, mai cultivată, mai de spiritulu și mai avută, în Vien'a înse acelu amestecu e mai mare cá ori-unde.

Vien'a propria considerată până în așa numitele linii, s'a mai adaosu în timpurile recente cu 15 comune mari. După numeratur'a cea mai nouă deinde Octombrie 1872 Vien'a propria avea

Locuitori	602,502
Comunele încorporate	308,769

In suma totale 911,271

La numărulu acesta s'ar mai putea adaoge și ostasimea deinde garnisóna, care sta între 25—30 de mii.

Nu voru trece diece ani și Vien'a va împlini numărulu de 1 millionu locuitori.

Númerulu femeiloru întrece pe alu barbatiloru cu 9—10 mii.

În Vien'a propria era în a. 1872 case 10,732, care se înmultiescú neîncetatu; cu tóte acestea lips'a de locuinte se simte pe fia-care anu, deinde care cauza multime de ómeni lipsiti de venituri mai bune se retragu pe la celelalte comune încorporate. Este înse batetoriu la ochi, că populațiunea Vienei se înmultiesce deinde afdă, deinde alto ținuturi și provincii așa, în câtu de ess. pe la 31. Ian. 1869 numărulu strainiloru domiciliați în Vien'a era de 336,607. Acésta aparițiune se vede, ce e dreptu, și în alte capitale mari; aici înse este de însemnatu, că pre cându se înfientiasc dualismulu, multi predicea scăderea locuitorilor Vienei; s'a întemplat înse tocma deinde contra. Crescut'a și Buda-Pesta, dară în proporțiuni care nu se potu mesura nici pe departe cu cele de la Vien'a. Alt'a este pozițiunea Vienei, alte institutiunile ei și cu totulu altele industri'a, comerțiulu, nenumeratele puncte attractive, geniulu, temperamentulu, caracterulu populațiunei, la care se mai adaogi midiolócele materiali. Perderile de la burse întemplate estempu

la Vien'a se compută între 7 și 800. de millióne, éra unii voliescu a sci de unu miliardu întregu; dară cându vei cauta bene, acelea perderi au lovit de-a-dreptulu, imediatu, mai multu numai pe câte-va sute de case de ale celoru 43 de mii de jidovi și pe aceea carii au facutu cu ei cauza comună la bursa, carii și altumentrea numai câtu scumpea tóte midiolócele de viétia prin luxulu loru celu nebunescu, și demoralisá lumea.

Partea cea mai mare a locuitorilor Vienei se țin de religiunea romano-catolică, și este înpartită în 31 de parochii, mai are înse și alte 21 biserice și capelle, 30 monasterie și alte cenobii calugaresci. Protestanți sunt numai vreo 20 de mii, greco-resariteni 1400, éra deinde alte confesiuni abia vei afla vreo câteva sute.

Asiedimentele de sciéntia și cultura în Vien'a sunt număróse. Universitatea fundată la anul 1365, avea în an. 1872 pentru facultatea theologica 8 profesori, 2 supplenti și 1 adjunctu; facultatea juridică 21 profesori și 5 docenti; cea de medicina și chirurgia 40 profesori, 52 docenti, 26 adjuncti și assistenti; cea filosofică 42 profesori, 19 docenti și 1 assistente. În acelasu anu numărulu studentiloru de la acelea facultati ajungea la 3600.

Facultatea theologica a protestanților, separată de cea catolică, are 6 profesori.

Institutulu politechnicu fundatu de la 1815, trecut înse în tempulu nostru prin reforme mari, are 41 profesori, 16 docenti, 3 adjuncti și 18 assistenti, cu aprópe una miie studenți.

Academí'a artelor frumóse fundată la 1707 are în dilele nóstre 14 profesori și 3 docenti.

Scóle medie: 5 gimnasie séu așa numite licee, 4 gimnasie reali și 8 scóle reali.

Scóle comunali și așa numite cetatiene: 93, la care se adaoga 18 scóle private, 2 protestantice și 25 scóle gimnastice.

Institute de specialitati sunt: 4 scóle pedagogice, 1 academia pentru limbile orientale, academia therésiana, scól'a militară, alta scóla militară tehnică, academi'a jofina de medicina și chirurgía, institutul veterinaru (pentru vite), academia comercială, scóla de arhitectura și mecanică, 4 scóle comerciale, mai multe scóle industriale pentru diverse profesiuni (meserii), conservatoriu de muzică, pensionatu mare de fetie de cetatieni, altu pensionatu pentru fiice de oficiari deinde armată, institutu de surdomuti și de orbi, câteva seminariuri de clerici.

Institute pentru cultivarea și înaintarea sciéntiloru în sensu mai înaltu: Academia imperiale a sciéntiloru; institutul geologicu alu imperiului; institutu centrale pentru meteorología și magnetismulu terestru; comisiunea centrale pentru conservarea monumentelor de arte; comisiunea statistică centrale; institutu militaru geograficu; societate geografică: societate de horticultură; societate zoologico-botanică; societateá medic-

loru; societatea jurisconsultiloru; reuniune de ingineri si de architecti; reuniunea dela Vien'a pentru anticitati.

Deintre collectiunile mai mari numimu: Bibliotec'a curtei imperiale; bibliotec'a universitatei; bibliotec'a privata imper.; bibliotec'a dela politehnicu; a academiei de artele frumoase; a museului austriacu; a principelui Lichtenstein; a Vienei; cabinetulu de mineralii; cabinetu zoologicu imper.; gradin'a botanica; collectiunea ethnografica; archivulu imperale alu casei si curtei imper. alu statului; arhivele de pe la ministeriuri; archivulu tiei; archivulu Vienei.

Collectiuni de arte: Galleri'a de imagini (pinacotec'a) dela Belvedere; tesaurari'a imp. (Schatzkammer); cabinetu de numismatica si de antice; armamentariu; galleriile mai multoru magnati, cumu Lichtenstein, Czernin, Schönborn, Harrach, Rothschild, archiducele Albrecht, cumu si alte mai multe collectiuni de ale privatiloru.

Mai multe reuniuni pentru cultivarea muzice si a artei dramatice le atingemu numai cá prin trecut.

Institutele filantropice facu Vienei mare onóre. In a. 1872 era in aceleasi 800 prunci mici aflati, 2400 orfani, 27,500 saraci de diverse categorii in 18 case de saraci. In spitalele publice sunt câte 35—36 mii de bolnavi. Cas'a de alienati, cas'a de lucru; casele pentru orbi si surdomuti si alte vreo 80 de institute filantropice private merita asemenea se le memoramu.

Teatre mari stabili se afla in Vien'a optu; la loculu antaiu sta oper'a cea mare noua, care costa millióne.

Midiulóce de comunicatiune. Siese califerate esu dela Vien'a in directiuni diverse. Calea ferata de nordu cu gar'a in cerculu séu colórea Leopoldstadt, aprópe de Prater. Calea ferata a statului cu gar'a in cerculu Wieden. Calea f. meridionale, cu gar'a totu in Wieden. Calea f. apusena, in c. Mariahilf. Calea f. Franciscu-Iosifu cu gar'a in c. Alsergrund. Calea f. de nord-vestu, cu gar'a in c. Leopoldstadt.

Navigarea pe Dunare. Vapórele societatei danubiane de corabiere intretienu comunicatiunea cu Vien'a pe totu cursulu Dunarei, in susu pana la Passau in Bavari'a, éra in diosu pana la Orsiova si mai departe. Loculu desbarcarii este aprópe, in cerculu Landstrasse pe canalu si pe asia numitulu cheiu séu tiermu Franciscu-Iosifu. Vapórele vinu si mergu pe fiacare di.

Pentru comunicatiune inlaintu si impregiurulu Vienei sunt asia numitele equipage (15 fior. pe di), apoi fiacare, confortable, éra pentru masse mari de ómeni cale ferate de cai si omnibus in abundantia, preste totu cu taxe regulate prin auctoritatile publice ale capitalei.

Pre cátu partea cea mai vechia a capitalei are multe strate strimte si strimbe, pe atáta cele-lalte

parti mai noue sunt care de care mare largi si regulate, éra regiunea impregiurulu Vienei este una dein cele mai frumoase, locurile de excursiuni si petreceri sunt fórte multe; de aceea, cine a vediatu Vien'a, va dori se védia si Schönbrunn, Laxenburg, Hietzing, Dornbach, Klosterneuburg, Baden etc. etc.

Colectiune de diplome

d'in diplomatiurulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe románi (valachi).

(Urmare.)

1457. Suppl. C. D. T. IV. p. 35—36.

Regele Ladislau inca confirma in possessiunile loru pe familiile romanesci nobili cunoscutu dein alte documente publicate pana acilea, si anume pe Dionisie, Urbanu (Orbanu), Petru si Danciu filii ai lui Iarulu, dela Salasiu, apoi pe Dionisie filiu alu lui Candresiu dela St.-Giorgiu, pe Saracinu filiu alu lui Saracinu, pe Danciu filiu alu lui Costa si pe Stefanu filiu alu celuilaltu Candresiu totu dela Salasiu (de susu). Comunele in care 'si avea acelea familii possessiunile loru, era tóte in comitatulu Hunedórei si anume: Silvasiu-de-diosu, Ohab'a, Malaiesci, Crivadea, Merisoru, diumetate dein Salasiu-de-susu si $\frac{1}{3}$ dein comun'a Baru.

Ladislau Dei Gratia Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae etc. Rex ac Austriae et Stiriae Dux, nec non Marchio Moraviae etc. Fidelibus nostris Capitulo Ecclesiae Albensis partium nostrarum Transylvanarum Salutem et Gratiam. Cum ad humillimae supplicationis Instantiam . . . . fidelium Nostrorum Dyonisii, Urbani, Petri, et Dancsul, per ipsos nobis exhibitis et impensis, possessiones Also-Szilvas, Ohaba, Malaiesch, Kryvagye, et Merisor vocatas, ac medietatem Possessionis Felső-Szállás, nec non tertiam partem alterius possessionis Baar nuncupatarum omnino in Comitatu Hunyad partium nostrarum Transylvanarum exist. habit: in quarum pacifico dominio, iidem Dyonisius, Urbanus, Petrus, et Dancsul suos, ac Dyonissii filii Kenderes de Szent György, ac Szerecsen filii Szerecsen, et Dancsul filii Koszta, nec non Stephani filii alterius Kenderes de dicta Szálláspataka fratrum suorum patruelium progenitores ab antiquo perstitisse, seque et eosdem fratres suos persistere asserunt etiam de praesenti . . . Imo totum et omne Jus nostrum Regium, si quod in eis possessionibus, ac medietate, ac tertia parte possessionum qualitercumque haberemus, aut nostram ex quibuscumque causis, et rationibus concerneret majestatem, simul cum cunctis suis utilitatibus, et pertinentiis quibuslibet, praemissis sicuti praefertur stantibus et se habentibus, et dummodo dictae possessiones, ac medietates, ac tertia pars possessionum ad aliquod Castrum nostrum Regale, vel officiolatum illarum nostrarum partium non pertineat, memoratis Dyonisii, Urbano, Petro, et Dancsul, filiis Jarul de Szálláspatak, et per eos praefatis Dyonisio filio Kenderes de Szent-György, nec non Szerecsen filio Szerecsen, ac Dancsul filio Koszta, et Stephano filio alterius Ken-

deres de dicta Szálláspatak fratibus eorum patru-
elibus, ipsorumque haeredibus et posteritatibus uni-
versis vigore aliarum literarum nostrarum Donatio-
narium exinde confectarum, in perpetuum contuleri-
mus, velimusque eosdem in dominium earundem,
et ipsius juris nostri Regii in eisdem habiti per
nostrum et Vestrum homines legitime facere intro-
duci, super quo fidelitati vestrae firmiter praecipien-
tes mandamus, quatenus Vestrum mittatis hominem
pro testimonio fide dignum quo praesente, Demetrius
de Szent-György, aut Wlado sive Vládul de Csula,
neve Joannes de Fejérviz, sin Stephanus de Osztroh
aliis absentibus homo noster de Curia nostra per
nos ad id specialiter deputatus ad facies praedictarum
possessionum e. c. t. (reliqua juxta stilum solitum
mandati Statutor.) Datum Budae feria quarta
proxima post festum B. Pauli primi Heremitaie a. d.
millesimo quadringentesimo quinquagesimo septimo.
Regnorum autem nostrorum anno Hungariae ect. 17-0
Bohemiae vero 4-to.

L. S.
ab extra
appensi.

In dorso harum literarum haec leguntur: „Exe-
cutio facta est feria quarta secundo scilicet dia festi
Cathedrae B. Petri Apostoli. Homo Regius Deme-
trius de Szent-György . . . Capituli Blasius Clericus
Ecclesiae Transylvaniae, nullo penitus contradictore
apparente.“

Originale exstat in Arch. Capit. alb. Transyl-
vaniae.

1457. Supl. C. D. T. IV. p. 42.

Regele Ladislau confirma tóte libertatile, drepturile si da-
tinele nobilimei transilvane dupa essemplulu antecessoriloru sei
regi, inse in generalu, orbesce, fóra a specifica nimicu, in càtu
classei nobililoru ii remase in deplina volia a intielege de aci
incolo ori-si ce sub libertati, drepturi si datino.*)

Nos Ladislaus Dei Gratia Hungariae, Bohemiae,
Dalmatiae, Croatiae etc. Rex, ac Austriae et Sty-
riae Dux, nec non Marchio Moraviae etc. Significa-
mus tenore praesentium quibus expedit universis, quod
nos consideratis fidelitatibus, et fidelium servitiorum
meritis fidelium nostrorum universorum nobilium, ac
alterius status possessionatorum hominum partium
nostrarum Transylvanarum, quibus iidem non solum
Praedecessoribus nostris Regibus Hungariae, sed et
nobis gratos reddiderunt, et acceptos, et praesentim
eo respectu, quod ipsi pro nostri honoris augmento
personas, et bona sua fortunae casibus submittere,
damnaque et incommoda suscipere non formidant,
volentes eisdem gratitudinis vicem rependere, promit-
timus, eosdem nobiles, et unumquemque eorum, sicut
majorem, sic et minorem, in omnibus illis eorum

*) Nefericitulu rege junisioru era portatu de nasu in tóte
partile, pâna ce in Novembre alu aceluiasi anu fu omoritu prin
veninu datu lui de Podiebrad si de unu episcopu dela Prag'a.

libertatibus, juribus, et consuetudinibus, quibus sci-
licet ipsi temporibus Divorum Regum Hungariae, no-
strorum scilicet Praedecessorum usi sunt et gavisi,
etiam nostris temporibus inviolabiliter tenere et con-
servare. Harum nostrarum litterarum, quibus secre-
tum sigillum nostrum, quo ut Rex Hungariae utimur
est appensum, vigore et testimonio mediante. Datum
Viennae feria tertia proxima ante festum nativitatís
B. M. Virginis. an. D. 1457. Regnorum nostrorum
Hungariae 18. Bohemiae vero 4.

L. S.
pendentis.

Ex originali exscriserat Carolus Koppi.

Copia in Collect. Ms. Diplomatum et Privilegio-
rum per Josephum Dobo de Alba Julia anno 1792.
collectorum in Bibliotheca Colleg. Enyediensi.

1458. App. D. Tr. T. VI.

Michailu Salageanu, carele dupa mórtea lui Ladislau po-
sthumu ajunsesse gubernatoriu alu Ungariei, interdice strinsu pa-
tricianului Ioanu Geréb dela Vingardu, cá se nu mai cutedie a
rapi dela iobagii valachi carii se tienea de capitululu dela Alb'a,
cincidiecimea cuvenita fiscului regescu.

1458. Datum in Lippa Sabbat . . . Michaelis
Szilagyí de Horogszeg Regni Hungariae Gubernato-
ris mandatum ad Joannem Geréb de Vingarth, ne
a populis, et jobbagionibus valachalibus Capituli Al-
bensis Transylvani proventus quinquagesimales fisco
Regio provenire debentes desummi facere praesumat.

Exstat in Arch. Capit. Alb. Tran. cista cap. fasc.
7. Nr. 4.

Edidit Szeredai „Not. Capit. Alb.“ p. 97.

1458. App. D. Tr. T. VI.

Regele Mateiu confirma in favórea oppidului Deva privile-
giulu datu de tata-seu Ioanu Corviu si de unchiu-seu Michailu
Salageanu.

1458. Datum Budae feria VI. proxima post fe-
stum B. Jacobi apostoli.

Mathias Rex ad supplicationem Nicolai Szabo,
et Simonis Bartha Civium Oppidi Deva confirmat et
transummit:

1. Joannis de Hunyad Gubernatoris Hungariae
Privilegiales, sub dato „Hunyad feria V. proxima
ante festum B. Joannis ante portam latinam 1449.“
expeditas, vi quarum oppido Deva medietatem uni-
versorum censuum relaxat.

2. Michaelis Szilagyí Gubernatoris itidem Privi-
legiales sub Dato „Lippa feria III. proxima post
festum sacrat: Corporis Christi 1458. exaratas, vi
quarum Cives oppidi Deva a iudicio iudicis extranei
eximit.

Has confirmationales anni 1458. iterum confir-
mavit et transumisit idem Mathias Rex ano 1459.
sub dato „Budae feria secunda proxima post festum
B. Ambrosii Eppi.“

1458. Supp. C. D. T. IV. p. 51.

Regele Mateiu demanda sasiloru, cá se tratéscu in pace cu
principele Munteniei.

Feria VI. prox. ante Dom. Oculi. Mathiae Regis adhortatoriae ut Saxones cum Principe Transalpinensi pacifice vivant.

Originale in Tabul. Nat. Saxonicae.

1458. Supp. C. D. T. IV. p. 51.

Gubernatoriulu Michailu Salageanu inca indémna pe sasi, cá se se aiba bene cu Vladu.

Feria II. prox. post Dom. Oculi Michaelis Szilágyi Gubernatoris, nomine Regis adhortatoriae, ut Saxones cum Ppe. Transalpinensi Vlad pacifice vivant.

Originale in Tabul. Nat. Saxonicae.

Edidit per extensum Engel „Geschichte der Walachei.“

1458. Supp. C. D. T. IV. p. 51.

Epistola a regelui Mateiu cátra Clusiani, in care le multiamescé acestora, cá au conlucratu pentru eliberarea lui dein captivitate.

Mathiae Regis Literae, in quibus Kolosvariensium meritum adducit, quod dum idem Mathias per Ladislaum Regem captivus detineretur, et Ladislai asseclae Elisabetham Mathiae matrem, et Michaellem Szilágyi dire persequerentur, tunc Kolosvarienses pro liberatione Mathiae constantes allaboraverint.

Originale in Tabul. Colosvariensi.

Fragment: edidit Eder in Felmer: p. 135.

1458. Supp. C. D. T. IV. p. 51.

Regele Mateiu érta, remitte sasiloru blastematiile pe care au fostu comissu ei, pre cátu tempu tronulu regescu fusesé in vacantia, éra nobililoru le demanda, cá pe sasi carii in tempulu turburariloru fugisera dein sasime pe territoriu feudale, se'i lase a se reintórce pe la locuintiele lorú, adeca se nu'i iobagésca.

Budae in festo B. Stephani Regis. Mathiae Regis commissionales, quibus Saxones ab injuriis, et nocuementis, quae ipsi tempore interregni commiserint, expeditos reddit, ac Nobilibus Transylvanis demandat, ut Saxones, qui disturbiorum temporibus ad terras nobilium enmmigrarunt, libere, ad sua priora habitacula regredi sinant.

Originale in Tabul. Nat. Saxonicae.

Fragment: edidit Eder in Felmer p. 104. et 134. 135.

1458. Supp. C. D. T. IV. p. 52.

Unu patriciu sasu anume Ioanu dela Mergindealu rebellase in contra lui Mateiu, acesta inse'lu érta si'lu restitué in functiunea de judecatoriu in scaunulu Cincului.

Die dom. post fest. B. Michaelis Archg. Mathiae Regis commissionales, quibus Joannes de Mergenthal ob disturbia contra Regem mota, ex Gerebiatu Sedis Sink ejectus, per eundem Regem in Gerebiatum eundem restituitur.

Orig. in Tabul. Nat. Saxonicae.

Mathiae Regis collationales
Castrum et Districtum Bistriciensem etc. Michaeli Szilágyi de Horogszeg Hungariae Gubernatori etc. conferentis.

1458. App. D. Tr. T. VI.

Regele Mateiu donédia Bistriti'a cu Valea-Rodnei, cumu si comunele Téc'a, Siàieu si Siarpatócu, unchiului seu Michailu Salageanu. Dein acésta diploma aflamu totu-odata, cá districtulu Bistritiei fusesé parte constitutiva a comitatului Dobacei, dein alu carui territoriu a fostu ruptu cânduva si s'a datu successive óspetiloru nemti, cunoscuti sub nume de sasi, pe cari'i aducea regii unguresci in tíera. Totu in acésta diploma avemu si una proba noua, cumu dela catastrofa cea mare dein anii 1437 et 1838 mai multe deintre comunele sasesci decadea la stare de iobagía, alaturea cu celea romanesci si unguresci.*)

Mathias Dei Gratia Rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae e. c. t. fidelibus nostris Capitulo Ecclesiae alben. Trans. salutem et gratiam. Cum nos pro fidelibus servitiis fidelis nostri spectabilis ac magnifici Michaelis Szilágyi de Horogszeg, hujus Regni nostri Hungariae Gubernatoris fratris nostri per eum nobis fideliter exhibitis, et impensis, Castrum nostrum Bistricien: in Comitatu de Doboka existens, simul cum Civitate similiter Bistriciensi, ac perpetuo Comitatu ejusdem, item Districtus Bistricza, Radna-völgye in dicto de Doboka, ac Teke et Sajo in de Kolos, nec non Sárpatak in Thordensi comitatibus partium nostrarum Transsylvanarum habitis, ad idem Castrum et Comitatum pertinentibus, cunctisque aliis utilitatibus, et pertinentiis ejusdem, et earundem quibuslibet, quovis nominis vocabulo vocitatis praefato Michaeli Szilágyi ejusque haeredibus, et posteritatibus universis, vigore aliarum literarum nostrarum donationalium exinde confectarum, de manibus nostris Regiis in perpetuum contulerimus, velimusque eundem in dominium ejusdem, et earundem per nostrum et vestrum homines legitime facere introduci; ideo fidelitati vestrae harum serie firmiter committimus, et mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo praesente Andreas de Tholdalag, vel alter Andreas de Poka, sin Georgius de Belenj, seu Blasius de eadem, sive Georgius de Keresztur aliis absentibus e. c. t. (reliqua juxta stilum mandati statutorii.) Datum Budae feria V. prox. ante fest. 6. Georgii Papae. an. D. 1458.

Originale in Arch. Capit. alb. Transylvaniae per extensum edidit Eder in Schaeser p. 242. 243.

NB. Katona T. XIV. p. 153. ait: „Nullum Diploma existere, quo Mathias Comitatum Bistriciensem Szilagio contulerit;“ sed erravit.

*) In districtulu Bistritiei sunt, afóra de Valea-Rodnei, 24 comune, in care se afla in dilele nóstre cá la 32 mii de sasi, numai vreo 12 mii de romani si vreo 4600 unguri. Asia strabunii acestoru sasi inca ajunesera in iobagía, de si nu asia aspra cá cea dein comitate. In cátu pentru Valea-Rodnei cu 30 de comune, dein care astadi cele mai multe se tienu de districtulu romanescu alu Nasaulului, vedi cele trei diplome ale regelui Mateiu publicate in Geografi'a lui Benigni pag. 387—390.
Not'a Red.

1458. Supp. C. D. T. IV. p. 52.

Regele Mateiu arata, că ar fi avutu óresi-care cauza de a pune in acestu anu pe unchiu-seu Michailu la prinsóre.

Die dom. post fest. B. Franc. Confess. Mathiae Regis notificariorae, quod Michaellem Szilágyi Comitem Bistriciensem justa de causa incaptivari fecerit.

Originale in Tabul. Nat Saxonicae.

Copia in Biblioth. Szecheniana-Regnicolari.

Vide ejus Catalogum ms. T. I. p. 456.

(Va urma.)

Glosse la originea lui Ioanu Corvinu.

In continuarea monografiei „Ioanu Corvinu de Hunedórá“ dein Nr. 7 a. c. alu acestui diarin, vine vorba despre spresiunea „fratres condisionales.“ Asia adeca numesce Ioanu Corvinu in decretulu de protectiune dein 1448 pe nobilii dein Ciuncisii: Danu, Voicu, Petru si Ioanu Sorbe. Relativu la intielesulu acestei spresiuni, monografistulu dice: „Nu cumuva Elisabeta, mum'a Corviniloru, remasa veduva de primulu seu barbatu Voicu, s'a maritatu dupa unu Cincisianu? Care se fia adeveratulu intielesu alu barbarismului latinescu „condisionalis“ in decretulu dein 1448 alu lui Ioanu Corvinu? Aceste intrebari remanu deschise pentru scrutatori etc.“

In adeveru suntu cestiuni, si mai cu séma in istoria, asupra caror'a unu singuru cuventu bine descurcatu si intielesu, ariunca de multe ori o lumina decisiva.

„Fratres condisionales“ in decretulu dein 1448 mi se pare a posedé mai o asemenea lumina in cestiunea originei Corviniloru. Care este adeveratulu intielesu alu acestei spresiuni si in particularu alu cuventului „Condisionalis?“

Acésta nu vomu poté-o altu-feliu esplicá decátu: antaiu pe bas'a legiloru vechie; a doua, pe usulu si spresiunile ce intalnimu inca si astadi la familiiele nobili séu boieresci in tiera nostra.

Éta ce aflamu in Tripartitu*) partea prima tit. 67 § 2: „Jus successorium habent fratres carnales et condisionales post divisionem: ob quod, uno eorum sine semine deficiente, alter sine statutione juridica, et alio juris processu, bona defuncti pro se haeredibusque suis aquirunt.“

Ér in § 8 loculu citatu se dice: „Si vero fratres ante 60 aut 100 vel 200 annos divisi fuerant; ita ut vix genealogiae ipsorum memoria habeatur, sed solo quasi nomine „fratres condisionales“ dicantur: tunc sine haeredibus emortuo, non illico, et frater superstes succedit, sed tunc utendum est processu etc.“

In § tit. 37 loc. cit. cetimu urmatóriele: „Universa bona, et jura possessionaria inter fratres divisa,

*) Tripartitum Juris Hung. anotatu de Joane Szegedi. Tirnavia, 1751.

altero ipsorum haeredibus carente, etiam post 200 et plures annos, in fratres superstites, et eorum haeredes devolvuntur.

In fine, in tit. 41 § 7 loc. cit. stá: „— Si quis fratrum, vel aliorum condisionaliu portionem suam sorte divisionis obtentam, sine sua culpa, sive legitimo litis processu, sive per Turcas, vel alios hostes vi exclusus amiserit, ad alios fratres condisionales, et eorundem successores regressum habebit.“

Se se insemne că tóte aceste dispositiuni se intielegu despre nobili, nemesi séu boieri. Asemenea se se noteze, că succesiunea in bunurile nobili de regula erá numai in linia barbatésca, ér femeile avéu dreptu de succesiune numai candu in literile donatali stá espresu ca fetele au dreptu egale cu fetiorii, séu dupa cumu se dicea, fét'a erá fetioru. Asia dara dein citatele de susu culegemu:

1. Că sub frati condisionali se intielegea o intréga familia nobila, care adeca se inpartasiá dein bunurile date donatiloru originari, chiaru si atunci candu genealogi'a se mai scia numai dein traditiune, d. e. dupa nume, dupa impartasire dein cutari bunuri nobili, séu si numai dupa unu „asiá ne-amu pomenitu.“

2. Că ei si-succedeau in bunuri atátu donatarie câtu si castigate chiaru si dupa 200 si mai multí ani, candu adeca genealogi'a nu se mai scia, fóra numai cu numele mai erau frati (condisionali).

3. Că ei aveau regresu unii la altii, candu careva dein ei isi perdea bunurile donate ori castigate fóra vin'a lui.

Ce se atinge de usulu séu spresiunile ce le mai intalnimu inca si astadi la familiiele nobili si anume in districtulu Fagarasiului, amu aflatu urmatóriele:

Membrii unei familie boieresci séu nemesiesci se numescu frati la mosiia, de aici frati la munte, frati la móra s. a.

In multe locuri unii si-au perdutu cu totulu numele originariu, luandu alte nume, d. e. porecle, séu dupa vreo maiestria, ori functiune, si nici genealogi'a nu se mai scie; si numai dupa aceea se mai scie, că suntu boieri séu nemesi, că-ci suntu frati la mosii'a boierésca ori nemesiésca.

Mosii'a dela campu si vetrele dein satu suntu mai de regula impartite in natura si se numescu numai simplu „impartítori“ séu „frati impartítori.“ Muntii si morile nu s'au potutu impartí, si astu-feliu se numescu frati la munte, frati la móra.

Acésta fratia este atátu de inradacinata, in câtu vorbindu cu boieri séu nemesi, si cu deosebire voindu a luá informatiuni in cause processuali ce trattéza de mosii'a boierésca séu nemesiésca, respectivii vorbescu totu de frate, in câtu 'ti costa tempu pàna candu descurci, că nu e vorba de frate de sange, ci de frate la mosiia.

Frati'a la mosiia o tienu atátu de strinsa, in câtu, déca vre-unulu dein familia are procesu cu al-

tulu dein alta familia, déca le-ar concede legea, n'ar acceptá martori dein famili'a adversariului, nici atunci candu sciu bine, cà martorii nu stau in nici o rudire cu adversariulu, candu adeca genealogi'a este per-duta chiaru de secole.

Asia dara spresiunea „*fratres condivisionales*“ in decretulu dein 1448 ofera cea mai luminoasa si neindoita proba, cà Ioanu Corvinu se tragea dein famili'a nobila dein Cincisiu.

Dupa tata ori dupa muma?

Me semtiu in deplinu dreptu a dice ca dupa tata.

In donatiunea dein 18. Oct. 1409 se dice, cà Voicu, tatalu lui Ioanu Corvinu, era fiulu lui Serbu. Ioanu Corvinu in donatiunea sa dein 1447 vorbesce atatu de Voicu, càtu si de connumele Serbu, cà-ci Sorbe este numai o scalambatura a lui Serbu, si de scalambatura de nume gemu tóte documentele cele vechi. Pe Voicu si pe ceilalti dein decretulu seu dein 1448 i numesce frati condivisionali.

Donatiunea ce o face la fiii lui Ladislau in 1447 o face numai secului barbatescu, si de óre-ce prin acésta donatiune elu nu redica in statulu nobilitariu pe donati, cà-ci ei erau dejá nobili, fara le da numai bunuri, urmédia cà in acésta familia nobila numai seculu barbatescu era asia numitu condivisionalu. Dein acestea decurge inessorabil'a consecentia: ca Ioanu Corvinu dupa tata se trage dein Cincisiu, dein familia nobila, alu carui connume se vede a fi fostu Serbu séu Sierbanu; mai incolo, cà Voicu tatalu lui Corvinu n'a potutu nici decumú cá insusi se vina dein Munteni'a, cà-ci atunci Ioanu Corvinu nu putea vorbi de „*fratres condivisionales*“, fara numai de frati de sange séu celu multu nepoti de frate.

Dar nobilulu Voicu, amintitu in decretulu dein 1448 nu i-a fostu nici frate nici nepotu de frate; cà-ci in casulu d'antaiu 'lu numea frate de sange (*frater carnalis*); ér alu doilea casu este absolutu imposibile. Voicu dein decretulu dein 1448 este identicu cu celu dein diplom'a dela 1447. Dein ambe aceste documente, si mai virtosu dein celu dein urma, se vede cà Voicu si ceilalti: Danu, Petru si Ioanu, erau betrani, cà-ci se destinsesera in multe resbóie, cumu se vede dein insusi cuvintele diplomei „*in memoriam nostram revocatis multimodis fidelitibus*“, si mai la vale: „*quibus ipsi sacrae regni Hungariae Coronae, et exposit nobis in plerisque . . . expeditionibus*.“ Astu-feliu Ioanu Corvinu le face donatiuni cá la nesce veterani emeriti, va se dica ei erau pe atunci celu pucinu de etate cu Ioanu Corvinu, care pe la 1448 trecuse de 60 ani.

Asia dara Voicu, Danu, Petru si Ioanu erau consangeni mai de departe ai lui Ioanu Corvinu, séu dupa terminulu juridicu de atunci, numai *fratres condivisionales*.

Se me resumu:

Prin insusi documentulu lui Ioanu Corvinu, si cine póte sci mai bine decatu elu despre famili'a lui,

este probatu: antaiu, ca elu se trage dupa tata dein Cincisiu; a dou'a, cà famili'a dein care se tragea era vechia in Cincisiu cu dreptu de cneziatu (*more kenesiatus huc usque perstitisset*), cumu se dice in diplom'a dein 1447.

Asia dara este fabula, cà tatalu lui Ioanu Corvinu insusi ar fi venitu dein Munteni'a. Éra acci istoriografi, cari voru se nasca pe Ioanu Corvinu dein o alta natiune, ér nu dein cea romana, faurescu mitologia. Mai remane a se resfrange una obiectiune ce ar pote-o face unii vechimei familiei Corvinesiloru in Cincisiu.

In diplom'a lui Ladislau postumululu dein 1454 se dice, cà famili'a Corviniloru numai in 1409 a castigatu in regatulu Ungariei mostenire, proprietate de pamentu prin donatiune: (*Prima haereditate in hoc regno nostro donatus*.) Asia dara acésta contradice vechimei familiei Corviniloru in Cincisiu.

Se pare numai!

Acésta spresiune in diplom'a dein 1454 se refere la nou'a donatiune dein 18. Oct. 1409 data de Sigismundu lui Voicu, care va se dica, cà Voicu érá dejá nobilu donatu, si acuma numai i se recunósce de nou donatiunea cea vechia.*) Ladislau in diplom'a dein 1454 nu putea vorbi mai oficiosu decatu pe bas'a documentului ce se aflá in archivu, va se dica pe bas'a noiei donatiuni date cu 46 ani mai inainte — in 1409.

In fine mai adaugu, cà famili'a nobila sub nume de „*Morzzinai*“ (*Margineanu*), dein care se dice cà s'ar fi trasu Elisabet'a mam'a lui Corvinu, o aflamu in nou'a donatiune dein 1439, adeca contemporana cu Ioanu Corvinu si parentii lui, data de regele Albertu lui Candea dela Suseni dein valea Hatiegului,**) unde intre comisarii incredintiati de regele cá se introduca pe donati in possessiuni, aflamu si pe unu „*Mursina de Demsess*“, care va se dica *Margineanu dela Densusiu*.

Densusiulu este 7—8 óre departe de Cincisiu peste paduri. Este dar fórte probabile, cà mam'a lui Ioanu Corvinu se fia fostu chiaru dein acésta familia, care se vede cà a fostu familia nobila, vediuta pe acelu tempu.

Famili'a nobila sub acestu nume adi nu mai esiste in Densusiu. Ea se va fi prefacutu prin casatoria, ori póte prin stingerea liniei barbatesci in famili'a *Lucacesci*, care afara de parentii mei, cari inse nu s'au nascutu in Densusiu, a fostu singura familia nobila si cu mari possessiuni in Densusiu; acumu inse si acésta, in linia barbatésca se stinge, cà-ci ultimulu ramu barbatescu va trece dein viétia fóra urmatori de seculu barbatescu.

Ar. Densusianu.

*) *Nova Donatio est prioris donationis legitime factae iterata roboratio*. Trip. part. I. tit. 36 si 37 § 1 edit. cit.

***) *Transilvani'a Nr. 7 a. c.*

Contribuiri la fondulu academiei

incurse pre tempulu dela 18. Maiu pàna in 8. Iuniu s. c.

I. Prin dn. Iosifu Crisianu, avocatulu in Abrudu, s'au tramesu cá contribuiri incurse in favórea fondului academiei cu ocasiunea serbarei dilei de $\frac{3}{16}$ Maiu dela urmatorii domni:

Mateiu Nicol'a, avocatulu 100 fr.
 Sebastianu Henzelu, proprietariu 50 fr.
 Georgie Ivascu, negutiatoriu 25 fr. si 4 actie in pretiu nominalu de 37 fr.
 Ioane Papu, proprietariu 20 fr.
 Anania Moldovanu, conc. adv. 20 fr.
 Corneliu Tobias, primariu 15 fr.
 Iosifu Crisianu, avocatulu 15 fr.
 Ioane Suciú, capelanu in Rosi'a 10 fr.
 Alecsandru Vasíu, proprietariu in Abrudsatu 10 fr.
 Alecsandru Danciu, notariu in Buciumu 10 fr.
 Nicolau Veltianu 5 fr.
 Alecsandru Ciura, parochu 5 fr.
 Nicolau Cirlea, proprietariu 5 fr.
 Petru Mihailovicíu, maiestru 5 fr.
 Georgie Sicóe, proprietariu 5 fr.
 Valeriu Henzelu, unu copilasíu de 7 ani, 1 galbenu de 10 franci.
 Ioane Toda, preotu in Buciumu 3 fr.
 Nicolau Lobontiu, negutiatoriu 2 fr.
 Solomonu Coroiu, proprietariu 2 fr.
 Petru Chendi, ospetariu 2 fr.
 Ioane Hatieganu, docente 1 fr.
 Sum'a 310 fr. v. a. si 4 actii cu sortitura in pretiu nominalu de 37 fr. v. a. si 1 galbenu de 10 franci.

II. De asemene prin dn. Alecsandru Darabantu, jude reg. de cercu in Mocíu, s'au tramesu cá contribniri incurse totu in favórea fondului academiei cu ocasiunea serbarei dilei de $\frac{3}{15}$ Maiu dela domnii urmatori:

Lud. Simonu, propriet. in St. Georgiulu de Campia 20 fr.
 Iacobu Mog'a, propriet. in Frat'a 10 fr.
 Ioane Moldovanu, protop. gr. cath. in Catina 10 fr.
 Andreiu Albonu, protop. gr. cath. in Palatea 5 fr.
 Petru Ratiu, protop. gr. cath. in Cosiogna 5 fr.
 Vasiliu Popescu, preot. gr. cath. in Sucu 5 fr.
 Ioane Florianu, preotu gr. cath. in Berchesiu 2 fr.
 Ioane Mariasiu, propriet. in Budatelicu 3 fr.
 Sim. Suciú, propriet. in Tiagsioru 1 fr.
 Andreiu Iliesiu, propriet. in St. Georgiulu de Campia 1 fr.
 Hieronimu Bozacu, cancelistu reg. de jud. in Mocíu 5 fr.
 Alecsandru Darabantu, jude reg. de cercu in Mocíu 10 fr.
 Michaila Angelu, protop. gr. cath. in St. Mihaiutelke 5 fr.
 Theofilu Hosszu, subinspect. reg. de scóle 5 (cinci) galb.
 Sum'a totale 82 fr. si 5 (cinci) galbeni.
 Sibíu in 8. Iuniu 1873.

Dela secret. asoc. trans.

Nr 115,125 — 1873.

Contribuiri la fondulu academici de drepturi,

incurse dela 18. Maiu pàna in 8. Iuniu a. c.

I. Prin dn. protop. in Bistritia, Alecsandru Szilasi s'au tramesu 12 fr., si anume:

Dela domnii Ioane Botta, vigílu de telegrafu in Bistritia 1 fr.
 Alecsandru Szilasi, protop. 1 fr.
 Pantelimonu Pecurariu, cancelistu la oficiulu edile 1 fr.
 Iacobu Frumosa, c. r. locotenente primariu in regim. Nr. 63, 2 fr.
 Nicolau Popp'a, c. r. locotenente prim. in regim. Nr. 63, 2 fr.
 Sofroniu Iliutiú, c. r. locotenente 2 fr. c. r. locotenente prim. in reg. Nr. 63, 2 fr. *)
 Pavelu Luncanu, propriet. de hotelu 1 fr.

Sum'a 12 fr.

*) Aici lipsesee numele si connumele.

Red.

II. Dela dn. protop. alu Sibíului, Ioane V. Rusu cá rat'a a III. dein ofertulu apromisu (de 20 fr.) 5 fr.

Sibíu 8. Iuniu 1873.

Dela secret. asoc. trans.

Adunarea generale,

pe care o va tienea asociatiunea transilvana pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu in 11. Aug. a. c. la Deva, promitte a fi una dein cele mai interesante, dein câte amu avutu dela 1861 incóce. Las' cá Deva este situata pe lini'a calei ferate care acuma se intende pàna la marginea orientala a tierei, prin urmare caletori'a este fórté multu inlesnita, dara apoi cestiunea alegeriloru noue pe urmatorii trei ani, trebue se interessedie pe toti membrii dein tóte partile tierei; expositiunea de manufacture femeiesci ne va readuce amente pe cea dein 1862 dela Brasiovu si ne va desdauna in càtuva pentru bajoçur'a ce s'a facutu romaniloru in despartimentulu ungurescu alu expositiunei universale dela Vien'a; preste acestea, toti cati voru concurge la acea adunare, voru simtí in sufletele loru satisfactiune indoita, cá adeca de una parte aducu omagiulu loru la spiritele atatoru mari barbati romani, carii au esitu dein comitatulu Hunedórei atatu inainte de sublimii trei Corvini, catu-si pe urm'a loru; in fine voru aduce óresicare consolatiune si inspira sperantie la acea parte a populatiunei romanesci transilvane, care dupa marturisirea toturoru càti cunoscú marele principatu alu Transilvaniei, a fostu pàna acilea cea mai reu tractata si tiranita, detienuta in sierbitute, in nescientia si intunecime négra si spaimantatória, insultata, denunciata si impilata prin multime de renegati esiti totu dein sinulu ci, renegati fórté periculosi, alu caroru caracteru si ale caroru portari se potu asemena numai cu caracterulu si cu portarile renegatiloru mohamedani esiti dein sinulu croatiloru si serbiloru dein Bosni'a si Hertiegovin'a, séu deintre grecii dein Fanaru, carii toti au fostu si mai sunt adevratu biciu de focu pentru populatiune. *)

Coler'a.

In acésta fólia s'a mai vorbitu despre colera, despre originea, de natur'a ei si despre midiulócele

*) Abia au trecutu patrudieci de ani, de candu renegatii dein tíer'a Hatiegului adusesera lucrulu de nou, si asia departe, in càtu mai multoru comune rurali nu le era permisu cá se aiba parochi de confessiunea loru, dein care cauza multime de prunci morea nebotezati, mortii se ingropá fóra preotu, concubinatele se inmultisera, pentrucá nu avea cine se cunune. Vedi despre acestea protocóllele siedintieloru trimestrali dein comitatele Hunedóra, Alb'a infer., Clusiu deintre anii 1830--3, cumu si actele dietei dela 1834, apoi si raporturile episcopului Ibanu Lemeni dela 1833--4 càtra curtea imperatésca, si mai multe processe si recursuri ale episcopiei de la Sibíu.

cumu s'ar putea evita unu morbu asia periculosu. Dein lun'a trecuta incóce se aducu sciri dese despre prorumpere de nou a colerei in diverse tieri, inse si in Transilvani'a, la Clusiu si inpregiura, pe unde moru ómeni multi de colera. Medicii au inceputu a recomanda locuitoriloru cu totu-adensulu midiolóce preservative; intr'aceea pre cátu aflaramu noi, toti sunt de acordu, cá cuibulu celu mai blastematu alu colerei este putórea, necurati'a, adeca locuinte neaerite si inputite, ómeni scárnavi, nespalati, puturosi, carii nu sciu ce este ap'a pe corpulu loru, gunóie si excremente putrede si puturose, locuri baltóse etc., cumu si mancarea de bucate nesametóse, de póme necópte, si beti'a, apoi passiunile furióse, des-frenarile.

Dn. dr. Vas. Sabo dela Sibiiu a publicatu unele invetiaturi fórté folosítórie in contra colerei. Noi le vediuramu tiparite numai in limb'a magiara, speramu inse cá se vomu publica si romanesce.

Bibliografia.

DER OSTEN, Organ für Politik und Volkswirtschaft, Kunst und Literatur.

Pucine sunt acelea diarie scrise in limb'a germana, care se voliésca a se interesa de poporulu romanescu si de afacerile natiunei nóstre; dara sunt si mai pucine acelea diarie germane, care scriendu despre noi, se fia bene si dreptu informate si se le placa a scrie adeverulu, fóra passiune si fóra reservatiuni mentali. Miculu, dara solidulu diariu „Osten“ ilu potemu pune cu totu dreptulu in rangulu diarielor impartiiali, care lauda numai ce e de laudatu, mustra si infrunta totu ce merita a fi mustratu si infruntatu, éra afacerile romaniloru dein viéti'a publica le urmaresce cu mare atentiune, le-ar urmari si mai bene, déca s'aru afla mai multi individi, carii se nu'si pregete a'i subministra informatiuni essacte. Eta deci causele pentru care noi inca recomandamu diariulu Osten celoru carii cunoscú limb'a germana, si carii mai departe se potu informa dein anunciurile ce urmédia mai la vale.

„Die neueste Nummer (Nr. 24) des in Wien erscheinenden politischen Wochenblattes „der Osten“ bringt folgende Artikel: Zur Situation. — Die Cassenscheine und das Falliment der Wechslerbank. — Die Gefahren für unser Eisenbahnwesen. — Zur Pferdezuchtfrage. Aus Kronstadt. — Inland. — Ausland. — Wiener Nachrichten. — Communales. — Gesshäfts-, Handels- und Börsenzeitung. — Neueste Früchten- und Körnerpreise. — Lotto. — Räthsel. Cursbewegung.

Das „Sonntagsblatt“, welches alle Abonnenten des „Osten“ jede Woche gratis erhalten, bringt eine Erzählung „Aus böser Zeit“, welche in der

Epoche der deutschen Bauernkriege spielt, ferner einen Artikel über das Jordanfest in Petersburg nebst einer grossen Illustration; ebenso eine Beschreibung des Berges Athos, wo sich die berühmteste Mönchs-niederlassung der griechisch-orientalischen Kirche befindet, nebst Illustration; ferner eine historische Skizze, „Eine Kronenfahrt“, deren Held der Polenkönig Stanislaus Leszczynski ist, endlich eine Biographie des vielbesungenen „Ritters ohne Furcht und Tadel“, dessen wahrer Name Pierre du Terrail, Herr von Bayard gewesen, und noch zahlreiche andere Artikel.

Nro. 25 der in Wien erscheinenden politischen Wochenschrift „der Osten“ enthält nebst vielem Anderen folgende interessante Artikel: „Allianz zwischen Slavismus und Romanismus.“ — „Die Czernovitzer Metropole.“ — „Die Wahlreform in der Bukovina.“ —

In dem illustrierten „Sonntagsblatte“, welches die Abonnenten des „Osten“ jede Woche gratis erhalten, hat eine neue Novelle, betitelt „Beelzebub“ begonnen, und ist von dem sonstigen Inhalte der diesmaligen Nummer die schöne Illustration „Ein Urwald in Australien“ nebst beschreibendem Texte, sowie ein überaus spannender und lehrreicher Artikel über die Funktionen des menschlichen Körpers unter dem Titel „Nur ein Tröpfchen Schweiss“ aus der Feder des berühmten Forschers und Redacteurs der Berliner „Volkszeitung“ Herrn A. Bernstein, hervorzuheben.

A esitu de sub tipariu brosiur'a I. dein „Manualulu populariu de agricultur'a practica, inzestratu cu mai multe ilustratiuni despre cele mai insemnate unelte agricole si dedicatu asociatiunei trans., pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, de Georgie Vintila, inspectoriu silvanale districtuale.

Cuprinde: Nutritiunea si compositiunea plantelor; pamentulu, clasificarea, lucrarea si imbunatatirea lui si o particicá dein capitululu despre gunoiu. Abonamentulu se face la anctorele in Fagarasiu. Pretinlu unei brosiure este 40 cr., cu trimitere prin poste 46 cr. Dela 10 ecs. se dá unulu gratis. Brosiur'a II. inca se va trimite cátu de curendu dn. abonenti, 4 cóle suntú dejá tiparite.*)

*) Celelalte diuarie nationali inca suntú rogata se binevoiesca a reproduce acestu avisu. V.

 Celu dein urma protocollu dela 8. Iuliu alu sidentiei comitetului cu acclusele sale ne veni numai eri, pre candu acestu Nr. se tiparia. Ilu vomu publica in Nr. urmatoriu.